

УДК 343.36

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1204411>

О.М. СОКУРЕНКО,

доцент кафедри державно-правових дисциплін

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького,

кандидат юридичних наук, доцент, м. Черкаси, Україна; e-mail: wipsom@ukr.net;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8500-948X>

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВСТАНОВЛЕННЯ ОЗНАК СУБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ЗА УХИЛЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ОБМЕЖЕННЯ ВОЛІ ТА У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

О.М. SOCURENKO,

Ass. Professor, Chair of State-Legal Disciplines,

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy,

Ph.D. in Law, Associate Professor, Cherkasy, Ukraine; e-mail: wipsom@ukr.net;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8500-948X>

LEGAL PROBLEMS OF IDENTIFYING THE SIGNS OF THE SUBJECTIVE SIDE FOR AVOIDANCE OF RESTRAINT OF LIBERTY OR IMPRISONMENT

Дослідженню питання притягнення до кримінальної відповідальності осіб, що вчинили злочин, приділяється досить важливе значення. Підставою такого притягнення є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого Кримінальним кодексом (КК) України [1]. Одним із обов'язкових елементів будь-якого складу злочину є суб'єктивна сторона, а отже й встановити її ознаки є обов'язком органів досудового розслідування та суду за ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі. Отже, на сьогоднішні існує проблема щодо встановлення форми вини, в якій може бути вчинено злочин, передбачений частинами 2 та 3 ст.390 КК України. Також виникають спірні питання щодо того, чи потрібно розкривати такі ознаки, як мотив та мету даного злочину, адже одні науковці стверджують, що цього не потрібно робити під час дослідження ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі, а інші, навпаки, стверджують, що такі ознаки повинні відноситись до обов'язкових. Тому все це зумовлює нас, вирішити правові проблеми, які існують, щодо встановлення ознак суб'єктивної сторони за ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі.

Проблемою ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі з позицій кримінального та кримінально-виконавчого законодавства досліджували такі вчені, як: Б.М. Ботоєв, В.І. Єгоров, С.І. Іванова, О.С. Міхлін, О.І. Плужнік, А.Х. Степанюк, П.В. Тепляшин, Ю.М. Ткачевський, В.М. Трубников та інші. Віддаючи належне їх досягненням та спираючись на них, ми наголошуємо, що на сьогодні відсутнє наукове дослідження де розглядалися би питання щодо вирішення правових проблем щодо встановлення ознак суб'єктивної сторони за ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі, що і є метою статті.

Для встановлення ознак суб'єктивної сторони за ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі необхідно проаналізувати та дослідити вину та її форми, мотив та мету злочину за неповернення з короткочасного виїзду осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі (ч.2 та 3 ст.390 КК України). Також потрібно визначити, чи відносяться мотив та мета злочину до обов'язкових ознак за ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі (ч.2 та 3 ст.390 КК України).

Суб'єктивна сторона злочину – це внутрішня сторона злочину, тобто психічна діяльність особи,

що відображає ставлення її свідомості та волі до суспільно небезпечного діяння і до його наслідків. Зміст суб'єктивної сторони складу злочину характеризують певні юридичні ознаки: вина, мотив та мета вчинення злочину. Ці ознаки мають різне правове значення. Така ознака, як вина, завжди є обов'язковою, а такі ознаки суб'єктивної сторони, як мотив та мета, за загальним правилом є факультативними, але можуть бути і обов'язковими.

Ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі (ч.2 та 3 ст.390 КК України) є злочином із формальним складом, тому об'єктивна сторона складу злочину безпосередньо впливає на зміст суб'єктивної сторони даного злочину [2, с.205–206].

Прийоми тлумачення закону про кримінальну відповідальність можуть бути різними, а саме: граматичне, систематичне та історичне [3, с.47]. Нас у даному випадку цікавить граматичне тлумачення диспозицій ч.2 та 3 ст.390 КК України. З'ясовуючи зміст кримінально-правової норми, а саме: ухилення від відбування покарання у виді позбавлення волі (ч.3 ст.390 КК України), шляхом аналізу її тексту, з повною відповідальністю можна зробити висновок, що в диспозиції ч.2 та 3 ст.390 КК України не міститься прямої вказівки на визначення форми вини, при якій засуджений ухиляється від відбування покарання у виді обмеження волі чи позбавлення волі. У зв'язку з цим форма вини (умисел чи необережність) повинна бути встановлена шляхом аналізу ознак суб'єктивної сторони складу злочину.

Для встановлення форми вини ухилення від відбування покарання у виді позбавлення волі та у виді обмеження волі, що передбачено ч.ч.2 та 3 ст.390 КК України, потрібно проаналізувати термін ухилення, який характеризує об'єктивну й суб'єктивну сторону ухилення від відбування покарання у виді позбавлення волі та у виді обмеження волі. Якщо об'єктивними ознаками ухилення є ухилення від виконання певних дій, то суб'єктивними ознаками ухилення є навмисність дії. Так, порівнюючи зміст суб'єктивних та об'єктивних ознак ухилення від відбування покарання з такою ознакою співучасті у злочині, як спільність, можна відзначити, що такі поняття схожі. Спільність характеризує й об'єктивну, й суб'єктивну сторону співучасті. Якщо об'єктивні ознаки співучасті – це спільність дій учасників, то суб'єктивні ознаки – це спільність їх умислу [3, с.190]. У зв'язку з цим вина ухилення від відбування покарання у виді позбавлення волі та у виді обмеження

волі, що передбачено ч.2 та 3 ст.390 КК України, проявляється у формі умислу.

Відповідно до ст.24 КК України, умисел поділяється на прямий та непрямий [1]. У зв'язку з тим, що законодавче визначення поняття прямого та непрямого умислу, а також злочинної самовпевненості та злочинної недбалості полягає в тому, щоб відобразити ставлення винного до вчинюваного ним суспільно небезпечного діяння (дії чи бездіяльності), а також до наслідків спричинених таким діянням, то існує думка вчених, що таке визначення може застосовуватися лише тільки до злочинів із матеріальним складом. Як зазначав О.І. Парог, «законодавче визначення умислу і необережності, сформульовано стосовно так званих матеріальних складів злочинів, об'єктивна сторона яких являє собою класичний варіант: дія – причинний зв'язок – наслідок. У подібних складах форма вини визначається психічним ставленням до наслідків. У формальних складах об'єктивною ознакою, що втілює суспільну небезпечність злочинного діяння, є суспільно небезпечні діяння (дія і бездіяльність). У зв'язку з цим, форма вини визначається характером інтелектуального і вольового ставлення саме до цієї ознаки» [4, с.14].

Існує такий погляд, що суспільно небезпечний результат органічно включається в дію. З приводу цього Г.А. Злобін та Б.С. Нікіфоров відзначали, «що в таких випадках, вчинення дії поєднано зі спричиненням результату, і тому передбачення суспільно небезпечного результату окремо від усвідомлення суспільно небезпечного характеру дії тут не може мати місце» [5, с.38].

Постає питання, чи можливий непрямий умисел у злочинах із формальним складом? Такі вчені, як Б.С. Утєвський, О.М. Ігнатів, Г.А. Крігер, П.А. Воробей стверджують, що непрямий умисел можливий як і в матеріальних, так і в формальних злочинах. У зв'язку з цим вони звертають увагу на те, що в злочинах із формальним складом вольове ставлення винного передбачається або до наслідків, що перебувають поза межами складу злочину, або до соціальних властивостей вчинюваного діяння, тобто до його суспільної небезпеки [6, с.114].

Але, як зазначав П.С. Дагель, питання про бажання чи свідоме допущення наслідків має значення для розмежування форм вини лише стосовно наслідків, що є ознаками об'єктивної сторони складу злочину. Ставлення ж до наслідків, що не мають юридичного значення і тому не включені до кола ознак складу злочину, не можуть визначати зміст та форму вини [7, с.75].

Що ж стосується ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі (ст.390 КК України), то в диспозиції статті КК України не вказано на безпосереднє настання суспільно небезпечних наслідків. Отже, в диспозиції ч.4.2 та 3 ст.390 КК України описується лише те суспільно небезпечне діяння, після вчинення якого особа підлягає кримінальній відповідальності. Як наслідок, можна зазначити, що це є злочин із формальним складом, а тому таке злочинне діяння може лише вчинятися з прямим умислом. У зв'язку з цим потрібно відзначити, що законодавче визначення непрямого умислу (ч.2 ст.24 КК України), а саме вольового моменту, дано через призму «не бажав, але свідомо припускав», де йдеться лише про настання наслідків, і ні в якому випадку не може йтися про діяння. Оскільки ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та позбавлення волі є злочином із формальним складом, то вина в такому складі злочину може проявлятися лише у формі прямого умислу.

Дослідження суб'єктивної сторони ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі (ст.390 КК України) потрібно розпочати з розгляду злочину, що передбачений ч.3 ст.390 КК України, а саме: неповернення до місця відбування покарання з короткострокового виїзду особи, яка відбуває покарання у виді позбавлення волі, оскільки першопричиною криміналізації діянь, що передбачені в ст.390 КК України, є встановлення відповідальності за ухилення від відбування покарання у виді позбавлення волі.

Аналізуючи вину ухилення від відбування покарання у виді позбавлення волі, що передбачена ч.3 ст.390 КК України, можна відзначити, що вона проявляється у формі прямого умислу, який складається з інтелектуального та вольового моментів. Зміст інтелектуального моменту прямого умислу ухилення від відбування покарання у виді позбавлення волі полягає в тому, що засуджений, який не повертається до місця відбування покарання після закінчення строку виїзду, усвідомлює суспільно небезпечний характер свого діяння.

Як зазначав П.С. Дагель, завжди під час вчинення будь-якого злочинного діяння свідомість винної особи відображає її ставлення до об'єкта злочину [7, с.70]. А.І. Рарог також наголошував, що спрямованість діяння на конкретний об'єкт є одним із критеріїв його суспільної небезпеки і, безумовно, повинна охоплюватися свідомістю особи, яка діє умисно [8, с.28]. У зв'язку з цим

засуджений, який ухиляється від відбування покарання у виді позбавлення волі шляхом неповернення до місця відбування покарання після закінчення строку виїзду, усвідомлює, що, він порушує порядок та умови відбування покарання у вигляді позбавлення волі.

Усвідомлення винної особи полягає в тому, що особа, вчиняючи таке діяння, розуміє, що вона: 1) порушує порядок і умови відбування покарання у виді позбавлення волі; 2) повинна обов'язково повернутися до установи відбування покарання після закінчення строку виїзду; 3) така вимога виходить від представників адміністрації установи відбування покарання і є законною.

Отже, не повертаючись до місця відбування покарання після закінчення строку виїзду, засуджений усвідомлює суспільно небезпечний характер ухилення від відбування покарання у виді позбавлення волі. Говорячи про таку ознаку, потрібно відмітити й те, що перед виїздом представник адміністрації колонії повинен попередити його про відповідальність за неповернення до кримінально-виконавчої установи (далі – КВУ) після закінчення строку виїзду. Тривалий час це питання не було врегульовано на законодавчому рівні, і лише з затвердженням у 2011 році «Інструкції про порядок надання засудженим короткочасних виїздів за межі установ виконання покарань» це було передбачено. Так, у п.12 даної Інструкції закріплено, що начальник установи (особа, яка виконує його обов'язки) проводить із засудженим бесіду про правила поведінки під час його перебування поза установою та попереджає про відповідальність за неповернення до установи у встановлений строк, про що бере від нього розписку, яка долучається до особової справи засудженого [9].

Усвідомлення суспільно небезпечного характеру злочину передбачає також і розуміння винним усіх фактичних властивостей вчинюваного діяння, тобто місця, часу, способу, обстановки та знарядь злочину, що включаються законодавцем в об'єктивну сторону і додатково характеризують дію чи бездіяльність, стають їх фактичними індивідуальними ознаками. Вина є, власне, відбиттям у свідомості суб'єкта ознак об'єктивної сторони складу злочину. Дійсно, перед виїздом за межі КВУ у зв'язку з винятковими особистими обставинами засудженого ознайомлюють про строки виїзду за межі колонії і час повернення до неї.

Зміст вольового моменту прямого умислу під час вчинення злочинів із формальним складом полягає в бажанні винного вчинити суспільно небезпечне діяння. Під час вчинення злочину,

передбаченого ч.3 ст.390 КК України, винний бажає вчинити діяння, що призведе до порушення порядку та умов виконання і відбування покарання у виді позбавлення волі, а саме: не повернення засудженого з короткострокового виїзду до місця відбування покарання.

У злочинах із формальним складом заподіяння шкоди охоронюваному об'єкту настає одночасно із вчиненням суспільно небезпечного діяння. У цьому випадку суспільно небезпечна дія (бездіяльність) настільки тісно пов'язана з охоронюваними кримінальним законом суспільними відносинами, що виконання об'єктивної сторони злочину свідчить про заподіяння шкоди об'єкту. Тому у злочинах із формальним складом особа усвідомлює фактичну сторону свого діяння, а також усі його об'єктивні ознаки, і те, що у такий спосіб вона посягає на охоронювані цим законом суспільні відносини, а отже, усвідомлює суспільно небезпечний характер свого діяння.

Проаналізувавши вину як обов'язкову ознаку суб'єктивної сторони ухилення від відбування покарання у виді позбавлення волі, потрібно розглянути такі ознаки, як мотив та мета злочину. Виходячи з граматичного тлумачення диспозиції ч.3 ст.390 КК України, ми доходимо висновку, що мотив та мета даного злочину не є обов'язковими ознаками. На нашу думку, найбільш вдалим є визначення мотиву злочину, яке було наведено В.І. Борисовим: мотив злочину – це внутрішнє спонукання, рушійна сила вчинку людини, що визначає його зміст і допомагає більш глибоко розкрити психічне ставлення особи до вчиненого [3, с.182].

Мотив слід відрізняти від мети злочину. Мета – це результат, якого прагне досягти злочинець через вчинення злочину. О.І. Рарог розглядає мету злочину як ідеальну модель майбутнього бажаного результату, до заподіяння якого прямує правопорушник шляхом вчинення злочину [10, с.149].

Ухилення від відбування покарання у виді позбавлення волі може вчинятися з різних причин, але на кваліфікацію діяння вони не впливають, хоча можуть враховуватися при призначенні покарання.

Що стосується мети ухилення від відбування покарання у виді позбавлення волі (ч.3 ст.390 КК України), то кінцевим результатом дій винної особи є бажання уникнути відбування покарання у виді позбавлення волі на певний термін чи назавжди.

Не повертаючись до місця відбування покарання (ч.3 ст.390 КК України), суб'єкт переслідує

мету ухилитися від подальшого відбування покарання. Засуджений може мати намір не повертатися до виправної установи взагалі чи на певний час. Для кваліфікації дії засудженого за ч.3 ст.390 КК України не має значення термін, на який він вирішив ухилитися від відбування покарання. Відносно рішення про ухилення від відбування покарання у виді позбавлення волі, потрібно зазначити, що засуджений, який не повернувся до місця відбування покарання після закінчення терміну виїзду, але не мав на меті ухилитися від відбування покарання, не притягується до кримінальної відповідальності за вчинення таких дій. Наприклад, засуджений не повернувся до колонії після закінчення терміну виїзду у зв'язку з тим, що він захворів, чи сталася надзвичайна подія, яка зашкодила засудженому повернутися до місця відбування покарання. Коли таку мету винний не переслідує, говорити про ухилення його від відбування покарання у виді позбавлення волі немає сенсу.

Але в диспозиції ч.3 ст.390 КК України мета, як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони ухилення від відбування покарання у виді позбавлення волі не передбачена. Зміст об'єктивної сторони ухилення від відбування покарання у виді позбавлення волі передбачає, що мета злочину є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони, але формально вона не вказана. Аналіз емпіричних даних дає право стверджувати, що на практиці виникають спірні питання відносно того, чи потрібно обов'язково встановлювати мету цього злочину. Проаналізувавши судову практику про притягнення засуджених до кримінальної відповідальності за ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та позбавлення волі, ми зазначали, що мету злочину досить часто вказують в обвинувальному вирокі суду як обов'язкову ознаку суб'єктивної сторони складу злочину [11, с.172]. Із проаналізованих нами 25 вироків суду в дев'яти (36 %) вироків було зазначено, що засуджена особа не повернулася до місця відбування покарання з короткострокового виїзду з метою ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі. Аналізуючи досвід зарубіжного законодавства щодо кримінальної відповідальності за ухилення від відбування покарання у виді позбавлення волі, зазначимо, що в диспозиції ст.356 КК Республіки Казахстан передбачено, що обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони ухилення від відбування покарання у виді позбавлення волі є мета злочину, а саме: ухилення від відбування покарання [12, с.391].

У зв'язку з цим суб'єктивна сторона злочину, передбаченого ч.3 ст.390 КК України, повинна характеризуватися наявністю обов'язкової мети, а саме: ухилення від відбування покарання у виді позбавлення волі. Як наслідок, виникає необхідність передбачити в ст.390 КК України, що мета є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони ухилення від відбування покарання у виді позбавлення волі.

Розглянемо ознаки суб'єктивної сторони ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі, що передбачені ч.2 ст.390 КК України. Порівнюючи ознаки суб'єктивної сторони цих двох злочинів, ми зазначали, що вони майже подібні. Суттєвою відмінністю є лише те, що в першому злочині винна особа ухиляється від відбування покарання у виді позбавлення волі, а в другому – від обмеження волі [11, с.173].

У зв'язку з цим, вина ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі, що передбачена ч.2 ст.390 КК України, проявляється у формі прямого умислу.

Встановлюючи форму вини цього злочину, потрібно зазначити, що вона визначається характером інтелектуального і вольового моментів, а також ставленням до такої ознаки об'єктивної сторони, як суспільно небезпечне діяння, адже наслідки для цього злочину не є обов'язковими. Зазначимо, що зміст інтелектуального та вольового моменту прямого умислу суб'єктивної сторони складу злочину, що передбачений ч.2 ст.390 КК України, є ідентичним до інтелектуального та вольового моменту прямого

умислу суб'єктивної сторони складу злочину, що передбачений ч.3 ст.390 КК України. Під час дослідження суб'єктивної сторони ухилення від відбування покарання у виді позбавлення волі (ч.3 ст.390 КК України) ми дійшли висновку, що поряд із виною, обов'язковою ознакою є мета вчинення цього злочину. У зв'язку з цим суб'єктивна сторона ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі (ч.2 ст.390 КК України) повинна містити також таку обов'язкову ознаку, як мета вчинення злочину, якою є ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі.

Провівши дослідження щодо вирішення правових проблем встановлення ознак суб'єктивної сторони за ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі, можна запропонувати такі висновки: 1) злочин що передбачений ч.2 та 3 ст.390 КК України може вчинятися лише у формі прямого умислу; 2) мотив даного злочину на кваліфікацію і питання про притягнення до кримінальної відповідальності не впливає, а від так він не є обов'язковою ознакою; 3) метою злочину, що передбачений ч.2 та 3 ст.390 КК України, є ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі, а тому вона повинна бути обов'язковою ознакою; 4) необхідно внести зміни до диспозицій ч.2 та 3 ст.390 КК України стосовно того, щоб передбачити таку обов'язкову ознаку як мету злочину, а саме ухилення від відбування покарання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
2. Сокурєнко О. М. Щодо питання застосування дворазової дисциплінарної преюдиції при кваліфікації злісного ухилення від робіт засудженим, що відбуває покарання у виді обмеження волі. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2010. Вип. 24. С. 205–211.
3. Кримінальне право України. Загальна частина / [Бажанов М. І., Сташис В. В., Тацій В. Я. та ін.] ; за ред. М. І. Бажанова. – [2-е вид.]. К. : Юрінком Інтер, 2004. 480 с.
4. Рарог А.И. Общая теория вины в уголовном праве : учебное пособие. М. : ВЮЗИ, 1980. 92 с.
5. Злобин Г. А., Никифоров Б. С. Умысел и его формы. М. : Юрид. лит., 1972. 264 с.
6. Воробей П. Загальне поняття кримінально-правового ставлення в вину. *Право України*. 1999. № 6. С. 113–115.
7. Дагель П. С. Проблемы вины в советском уголовном праве. *Ученые записки Дальневосточного государственного университета*. 1968. Вып. 21. Ч. 1. С. 69–82.
8. Рарог А. И. Субъективная сторона и квалификация преступлений. М. : Профобразование, 2001. 133 с.
9. Інструкція про порядок надання засудженим короткочасних виїздів за межі установ виконання покарань : Наказ Міністерства юстиції України від 22.11.2011 № 3361/5.
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1372-11>.
10. Рарог А. И. Квалификация преступлений по субъективным признакам. СПб. : Юрид. центр Пресс, 2002. 304 с.
11. Сокурєнко О. М. Кримінальна відповідальність за ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Запоріжжя, 2010. 235 с.
12. Уголовный кодекс Республики Казахстан. СПб. : Юрид. центр Пресс, 2001. 466 с.

REFERENCES

1. Kryminal'nyy kodeks Ukrainy [The Criminal Code of Ukraine]. Zakon Ukrainy. (2001). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, (25–26). 131 (in Ukr.).
2. Sokurenko, O. M. (2010). Shchodo pytannya zastosuvannya dvorazovoyi dystsyplinarnoyi preyudytsiyi pry kvalifikatsiyi zlisnoho ukhlyennya vid robit zasudzhenym, shcho vidbuvaye pokarannya u vydi obmezheniya voli [Concerning the issue of applying a two-time disciplinary prejudice in qualifying the malicious evasion of the work of a convicted person, serving a sentence in the form of restraint of liberty]. *Aktual'ni problemy vdoskonalennya chynnoho zakonodavstva Ukrainy*, (24). 205–211 (in Ukr.).
3. Bazhanov, M. I., Stashys V. V., & Tatsiy V. YA. ta in.; Bazhanov M. I. (Red.) (2004). *Kryminal'ne pravo Ukrainy. Zahal'na chastyna* [Criminal Law of Ukraine. General part]. Kyiv: Yurinkom Inter (in Ukr.).
4. Rarog, A.I. (1980). *Obshchaya teoriya viny v ugolovnom prave : uchebnoye posobiye* [General theory of guilt in criminal law: a textbook]. Moskva: VYUZI (in Russ.).
5. Zlobin, G. A., & Nikiforov B. S. (1972). *Umysel i yego formy* [Intent and its forms]. Moskva: Yurid. lit. (in Russ.).
6. Vorobey, P. (1999). Zahal'ne ponyattya kryminal'no-pravovoho stavlennya v vynu [The general concept of criminal law at fault]. *Pravo Ukrainy*, (6). 113–115 (in Ukr.).
7. Dage'l, P. S. (1968). Problemy viny v sovetskom ugolovnom prave [Problems of guilt in Soviet criminal law]. *Uchenyye zapiski Dal'nevostochnogo gosudarstvennogo universiteta*, (21). 1. 69–82 (in Ukr.).
8. Rarog, A. I. (2001). *Sub'yektivnaya storona i kvalifikatsiya prestupleniy* [Subjective side and qualification of crimes]. Moskva: Profobrazovaniye (in Russ.).
9. Instruktsiya pro poryadok nadannya zasudzhenym korotkochasnykh vyyizdiv za mezhi ustanov vykonannya pokaran' [Instruction on the procedure for providing convicts with short-term visits outside the penitentiary institution]. *Nakaz Ministerstva yustytitsiyi Ukrainy* (22.11.2011 No 3361/5). Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1372-11> (in Ukr.).
10. Rarog, A. I. (2002). *Kvalifikatsiya prestupleniy po sub'yektivnym priznakam* [Qualification of crimes on subjective grounds]. SPb.: Yurid. tsentr Press (in Russ.).
11. Sokurenko, O. M. (2010). *Kryminal'na vidpovidal'nist' za ukhlyennya vid vidbuvannya pokarannya u vydi obmezheniya voli ta u vydi pozbavleniya voli* [Criminal liability for avoiding serving a sentence in the form of restraint of liberty and in the form of imprisonment]. Kandydats'ka dysertatsiya. (12.00.08). Zaporizhzhya (in Ukr.).
12. *Ugolovnyy kodeks Respubliki Kazakhstan* [The Criminal Code of the Republic of Kazakhstan]. (2001). SPb. : Yurid. tsentr Press (in Russ.).

Надійшла 20.11.2017

Сокуренько О. М. Правові проблеми встановлення ознак суб'єктивної сторони за ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі. Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2017. № 5. С. 368–374. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_5_58.pdf

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1204411>

Доведено, що обов'язковими ознаками суб'єктивної сторони складу злочину за ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі, що передбачено ч.ч.2 та 3 ст.390 КК України, є вина, яка проявляється у формі прямого умислу та мета, а саме ухилення від відбування покарання.

Ключові слова: ухилення; суб'єктивна сторона, неповернення до кримінально-виконавчої установи, мета злочину, позбавлення волі, обмеження волі

***

Сокуренько А.М. Правовые проблемы установления признаков субъективной стороны за уклонение от отбывания наказания в виде ограничения свободы и в виде лишения свободы

Доказано, что обязательными признаками субъективной стороны состава преступления за уклонение от отбывания наказания в виде ограничения свободы и в виде лишения свободы, что предусмотрено ч.ч.2 и 3 ст.390 УК Украины, есть вина, которая проявляется в форме прямого умысла и цели, а именно уклонение от отбывания наказания.

Ключевые слова: уклонение, субъективная сторона, невозвращение в уголовно-исполнительное учреждение, цель преступления, лишение свободы, ограничение свободы

***

Socurenko O.M. Legal Problems of Identifying the Signs of the Subjective Side for Avoidance of Restraint of Liberty or Imprisonment

The article is devoted to the study of the signs of the subjective part of the crime for avoidance of restraint of liberty or imprisonment, provided by parts 2 and 3 Art.390 of the Criminal Code of Ukraine. To date, there is a problem regarding the establishment of the guilty form in which the crime may be committed in accordance with Art.390 of the Criminal Code of Ukraine. Also, there are controversial questions as to whether such features as the motive and purpose of this crime are mandatory.

Proved that evasion from avoidance of restraint of liberty or imprisonment (parts 2 and 3 of Art.390 of the Criminal Code of Ukraine), is a crime with a formal composition, and therefore such a crime can be committed only in the form of direct intent. The content of the intellectual moment of direct intention avoidance of restraint of liberty or imprisonment and in the form of imprisonment is that a convicted person who does not return to the place of serving a sentence after the expiration of his departure is aware of the socially dangerous nature of his act. The volitional moment of direct intent during the commission of this crime is manifested in the will of the perpetrator to commit a socially dangerous act. This act will lead to violation of the order and conditions of execution and serving of punishment in the form of restraint of liberty and in the form of imprisonment.

The motive of this crime for qualification and the issue of prosecution is not affected, but since it is not a mandatory requirement. It has also been established that the purpose of this crime is to avoid serving a sentence in the form of restraint of liberty and in the form of imprisonment, and therefore this attribute must be binding. In this regard, it is proposed to make changes to the dispositions parts 2 and 3 Art.390 of the Criminal Code of Ukraine concerning the provision of such a sign as an objective, obligatory, namely, evasion from serving a sentence.

Key words: *evasion, subjective side, non-return to a criminal-executive institution, purpose of crime, deprivation of liberty, restriction of freedom*